

Billedet fra Nyboder – og andre historier

Forord

Denne bog handler om min farfar og farmor, Johan Christian Gundelach og Emilie Sofie født Pedersen.

“Billedet fra Nyboder” er min farfars beskrivelse af et foto fra hans barndomshjem i Nyboder med mange sjove oplysninger om datiden og om familien.

Dernæst hører vi om min farfars farfar, Christian Gundelach, som var søn af en af de første glasmagere på Holmegaard Glasværk.

Og til sidst hører vi om min farmors familie, som var kulsviere i Vejlby og gårdejere i Sorterup.

Historien om glasmagerne fra Tyskland og drabet 12. maj 1945 på min farmors bror Erik findes i særskilte bøger.

Peter Gundelach

Johan Christian Gundelach (1901-1995): Billedet fra Nyboder

"Undskyld og god nat! Den 29. januar 1974 kl. 22.30." Sådan afsluttede min farfar, Johan Christian Gundelach, beskrivelsen af et billede fra omkring 1907 af hans forældre og ham selv som dreng i den lille lejlighed i Nyboder. Billedet er vedlagt en længere, håndskrevet fortælling. Den dengang 72-årige Johan må have siddet i sit kontor i fyrrummet i kælderens i huset på Brøndumvej 7 i Vanløse, da han skrev det.

Den fulde tekst bringes på de næste sider med uddybning af de mennesker og de steder, der omtales.

Johan, hans mor, Ane Margrethe f. Jensen, og far, Carl Thorvald Anders Gundelach, ca. 1907.

Side 1

Billedet er taget af en amatørfotograf. Han var maler hos malermester Mølmann, der var Nyboders maler (gennem mange år efter enighedslicitation "Marinens håndværker ved vedligeholdelser i Nyboder. Hvad Marinen ikke "skønnede nødvendigt" betalte beboerne så selv for. F.eks. ville man kun oliemale vægge. Tapetet, der ses på væggen erindrer jeg lige var sat op – flot og storblomstret). Røgsløret var på alle de 6 billeder, jeg erindrer blev bestilt, er magniumsrøgen, som altid voldte fotograferne kvaler (Magniumsbomben var jo eneste indendørs lyskilde for fotografen indtil ca. 1900-1910). Billedet er fot. efter april 1906 og før april 1908. Delfingade nr 19 st. til gården. 1908-13 boede vi Delfingade nr 15 1.sal til gården. Disse 2 lejligheder var ens. Stuen ovenfor har 2 fags vinduer. Sovekammer bag "portierene" har 1 fag. Fotografen står i døren fra køkkenet (1 fag). Man gik gennem køkkenet fra trappen. Kakkellovnen stod i krogen t.h. for sofaen (Kanapéen som d.d. står som Emilies yndlingsæde i spisestuen på Brøndumvej 7. – Vi flyttede i 1913 til Gernersgade 34 st. Her boede vi, da jeg var færdig med seminariet i 1922. Men 1923 flyttede far og mor fra Nyboder til Bådsmandsstr. 29. Fader er på billedet altså ca. 37 år gl. Mor ca. 35 år og jeg 5-6 år. (Bemærk, at smådrengene er lignende det på billederne til Chr. Winthers "Flugten til Amerika"! Fader har endnu det snoede overskæg og halvlange pibe. Jeg synes altid han har været skaldet!

"Billedet er taget af en amatørfotograf. Han var maler hos malermester Mølmann, der var Nyboders maler (gennem mange år efter enighedslicitation "Marinens håndværker ved vedligeholdelser i Nyboder. Hvad Marinen ikke "skønnede nødvendigt" betalte beboerne så selv for. F.eks. ville man kun oliemale vægge. Tapetet, der ses på væggene, erindrer jeg lige var sat op – flot og storblomstret). Røgsløret var på alle de 6 billeder, jeg erindrer blev bestilt, er magniumsrøgen, som altid voldte fotograferne kvaler (Magniumsbomben var jo eneste indendørs lyskilde for fotografen indtil ca. 1900 – 1910.)

Billedet er fot[ograferet] efter april 1906 og før april 1908. Delfingade 19 st[uen] til gården. 1908 – [19]13 boede vi Delfingade nr. 15 1. sal til gården. Disse to lejligheder var ens. Stuen ovenfor har 2 fags vinduer. Sovekammer bag "portierene" har 1 fag. Fotografen står i døren fra køkkenet (1 fag). Man gik gennem køkkenet fra trappen. Kakkellovnen stod i krogen t.h. for sofaen (Kanapéen som d.d. står som Emilies yndlingsæde i spisestuen på Brøndumvej 7.)

Vi flyttede i 1913 til Gernersgade 34 st. Her boede vi, da jeg var færdig med seminariet i 1922. Men 1923 flyttede far og mor fra Nyboder til Bådsmandsstr. 29. Fader er på billedet altså ca. 37 år gl. Mor ca. 35 år og jeg 5-6 år. (Bemærk, at smådrengene er lignende det på billederne til Chr. Winthers "Flugten til Amerika"! Fader har endnu det snoede overskæg og halvlange pibe. Jeg synes altid han har været skaldet!"

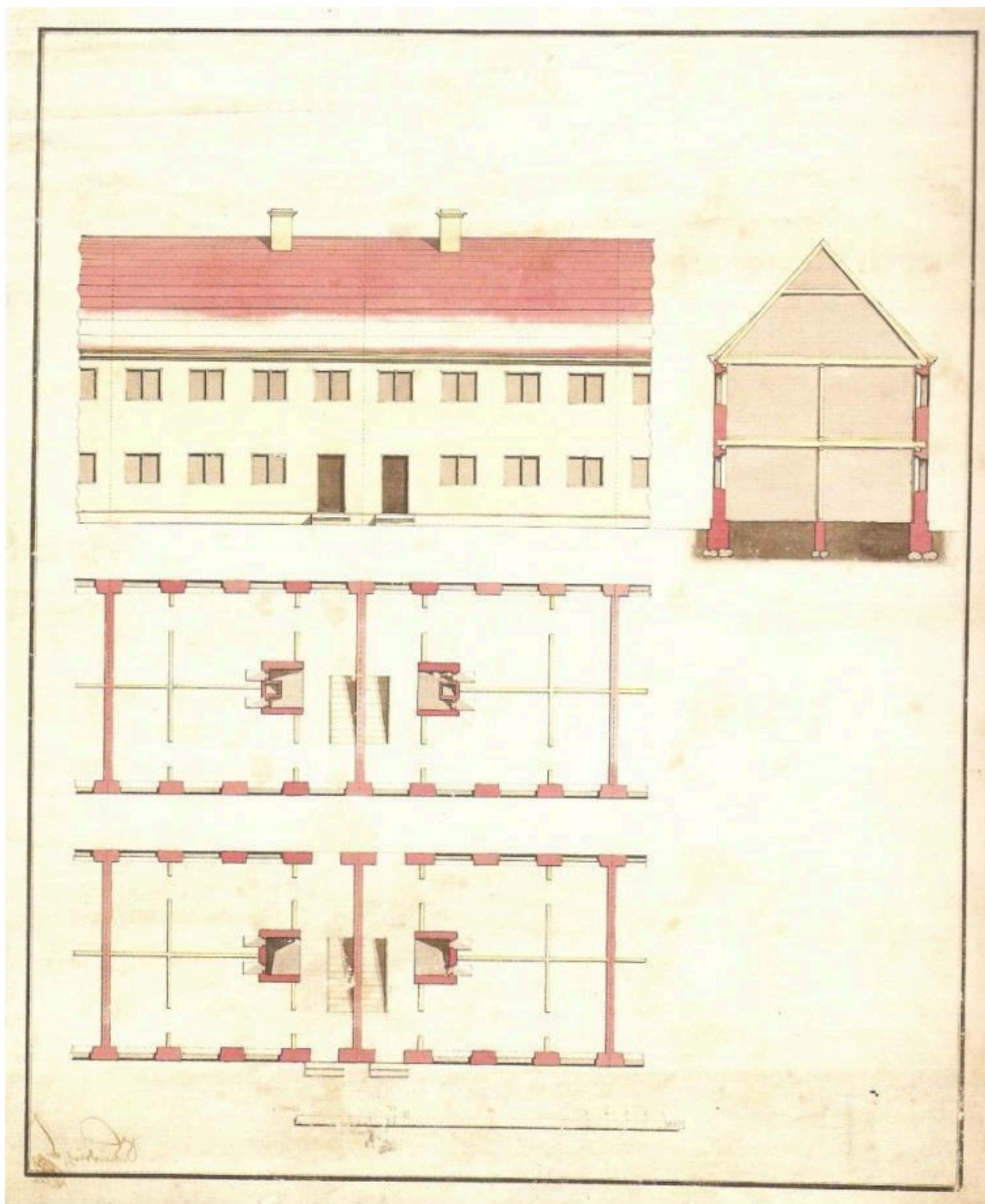

Delfingade omkring 1900. Nr. 19 og nr. 15 lå på venstre side, midtvejs nede i gaden.

Delfingade 19 og Gernersgade 34.

De oprindelige Nyboderhuse var en-etages huse bygget i 1680'erne. Siden blev udvidet med to-etagers huse bygget omkring 1780-1790. De nyere "grå" Nyboderhuse blev bygget 1881 som erstatning for de oprindelige og på det tidspunkt utidssvarende en-etages huse.

Grundplan for husene i Delfingade, bygget omkring 1790 af murermeister Petermann efter Harsdorffs grundplan og Philip de Langes tegninger.

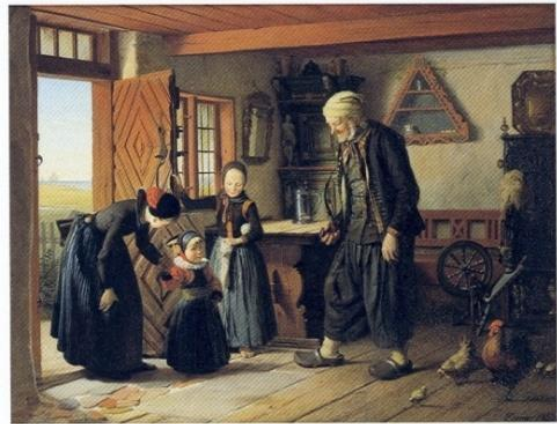
Side 2

"Opsatsen" af alabast havde fader med hjem fra Genova på damperen "Rovena" ca. 1893. Den står på "konsolskabet", som i 1974 står i vor entré, opsatsen er jo i vor spisestue. Kommoden står i vort soveværelse. De 4 stole, hvoraf en skimtes helt i forgrunden har også for tiden hvile på Brøndumvej. Betrækkene var dengang grønt fløjel (købt hos Rasmussen, hjørnekælderen Gl. Mønt, Møntergade. "Han havde nu gode ting" – citat efter min mor!). T.v. mellem vinduerne – som ikke ses – på "pillen" stod det spejl, som nu hænger i entreen Brøndumvej 7. Det stod på en ca. 30 cm høj konsolhylde, fordi der var for lavt til loftet, hvis det kom på "konsolskabet". Billederne er reproduktioner og familiefotografier. Over "opsatsen" hænger farvetrykket: "Hjem fra marken". Over kommoden hænger "Den lille skal lære at gå". (Radering af Exner – til kunstforenings medlem 1892). Over sofaen et farvetryk "Sommer" under dette "Stenstrup allé" – efter P.C. Skovgaard! T.v. – i rund karton – "Den yngste søns afsked" og t.h. – som "pendent" "De ensomme gamle" (Efter maleri af nordmanden Tiedemann. Under "den lille" – et foto af min mormoder (Elise Vilhelmine Nicoline Nathalie f. Jensen, Østerhoved Smedie, St. Magleby sogn, Flakkebjerg herred (Stignæs ved Skælskør) * 2-7-1842 + 1924). Billedet findes i min billedmappe. Småbilleder om kommoden er: 2 øverste: "Hekla under Island"

"Opsatsen" af alabast havde fader med hjem fra Genova på damperen "Rovena" ca. 1893. Den står på "konsolskabet", som i 1974 står i vor entré, opsatsen er jo i vor spisestue. Kommoden står i vort soveværelse. De 4 stole, hvoraf en skimtes helt i forgrunden har også for tiden hvile på Brøndumvej. Betrækkene var dengang grønt fløjel (købt hos Rasmussen, hjørnekælderen Gl. Mønt, Møntergade. "Han havde nu gode ting" – citat efter min mor!). T.v. mellem vinduerne – som ikke ses – på "pillen" stod det spejl, som nu hænger i entreen Brøndumvej 7. Det stod på en ca. 30 cm høj konsolhylde, fordi der var for lavt til loftet, hvis det kom på "konsolskabet". Billederne er reproduktioner og familiefotografier. Over "opsatsen" hænger farvetrykket: "Hjem fra marken". Over kommoden hænger "Den lille skal lære at gå". (Radering af Exner – til kunstforenings medlem 1892). Over sofaen et farvetryk "Sommer" under dette "Stenstrup allé" – efter P.C. Skovgaard! T.v. – i rund karton – "Den yngste søns afsked" og t.h. – som "pendent" "De ensomme gamle" (Efter maleri af nordmanden Tiedemann. Under "den lille" – et foto af min mormoder (Elise Vilhelmine Nicoline Nathalie f. Jensen, Østerhoved Smedie, St. Magleby sogn, Flakkebjerg herred (Stignæs ved Skælskør) * 2-7-1842 + 1924). Billedet findes i min billedmappe. Småbilleder om kommoden er: 2 øverste: "Hekla under Island"

“Hjem fra marken”

Julius Exner: “Den lille skal lære at gå”

P.C. Skovgaard: "Stenstrup Allé"

“De ensomme gamle” efter Tiedemann

“Mormoder” Elise Vilhelmine Nicoline Nathalie f. Jensen (2. juli 1842 - 23. februar 1923)

“Hekla under Island”. Krydsren Hekla (1891 – 1954) på “Trawlerjagt under Island”

Side 3

Fader var med den 1904-05 - kom hjem efter 3/4 år med fuldskæg - og en mig helt ukendt mand! De 4 nedenfor er alle fra Skælskør (- Noret - Strandpromenaden - Lystkoven - kirken (op til hvis kirkegårdsmur min mors barndomshjem lå. Nu ligger rådhuset der). Konkyljen på kommoden kunne "synge". (Hjem fra Vestindien 1898 - forblev vist i haven i Herlev. Nuværende konkylie er fra 1909-10). Lampen på bordet står i vor stue på Brøndumvej (købt 1899-1900 af min mor til erstatning for en hængelampe, der var bryllupsgave fra mine farforældre; men som ikke kunne hejses op og ned, som var så lang, at den lå på skrå på bordet - og så havde den (min mors mine udtrykte fornærmelse!) "fladbrænder". T.v. på kommoden for konkyljen står onkel Georg og faster Cenze med ældste - endnu eneste - datter Margrethe på armen. T.h. er familiebillede af faster Margrethe med hendes mand Carl Risberg og deres dengang kun 3 piger. Cenze (1898-1974) Carla, Flora - Martha nr. 4 er senere. (Glampe på ?? og fra 1906 i Århus). De runder "platter" øverst i hjørnet erindrer jeg slet ikke. Figuren af en slags pige på hjørne rehylden som barn ved en hovedengang (viden at skabe sorg og savn). Billederne på siden af figuren er t.v. mig selv min far ca 1895. På bordet t.v. for bordlampen står et billede af Obo. fot. den dag, han fratrådte som "oversprovinør". Det var ca 1905. Han havde hver eneste dag været ca 16, når han kom hjem fra Spinnervænet på Holmen, heft mig "oppe". Han - og hans søster, hans anden søster, søster til hans først søster, som var død nogen tid efter deres sølvbryllup. ca 1890 - var enesteinde med mig og mine forældre. Mor og far hjalp så de gamle mennesker på mange måder i det daglige. I 1864 - den 9. maj var han - 24 år gl. imfærdssønn på "Jylland" i træfningen på ved Helgoland. Han lærte mig en mængde "små bordsfærdigheder": (Klapp og foldning af papir, trykning o.s.v.) På min 11 års fødselsdag den 30-3-1912 forærede de mig et sølvur, "som jeg indlød mig konfirmation (11-4-1915) kun bære gå med om søndagen". Han døde vist efter 1912. Fri Obo levede til ca 1920. Hun forærede mig kandelabra, som Obo og hans først søster havde fået til deres sølvbryllup. (De skulle stå i mit barndomshjem, indtil jeg fik mit eget hjem) Billedet på bordet foran lampen er min mors 4 brødre, alle yngre end mor. Med den ældste navnet først er de stænde

Fader var med den 1904-05 - kom hjem efter ¾ år med fuldskæg - og en mig helt ukendt mand! De 4 nedenfor er alle fra Skælskør (- Noret - Strandpromenaden - Lystkoven - kirken (op til hvis kirkegårdsmur min mors barndomshjem lå. Nu ligger rådhuset der). Konkyljen på kommoden kunne "synge". (Hjem fra Vestindien 1898 - forblev vist i haven i Herlev. Nuværende konkylie er fra 1909-10). Lampen på bordet står i vor stue på Brøndumvej (købt 1899-1900 af min mor til erstatning for en hængelampe, der var bryllupsgave fra mine farforældre; men som ikke kunne hejses op og ned, som var så lang at den lå på skrå på bordet - og så havde den (min mors mine udtrykte fornærmelse!) "fladbrænder".

T.v. på kommoden for konkyljen står onkel Georg og faster Cenze med ældste - endnu eneste - datter Margrethe på armen. T.h. er familiebillede af faster Margrethe med hendes mand Carl Risberg og deres dengang kun 3 piger. Cenze (1898 - 1974) Carla, Flora - Martha nr. 4 er senere. (Glampe på ?? og fra 1906 i Århus). De runder "platter" øverst i hjørnet erindrer jeg slet ikke.

Figuren af en slags pige på hjørnehylden omkom ved en hovedrengøring (uden at skabe sorg og savn).

Billederne på siden af figuren er t.v. mig ca. 1904 og min far ca. 1895. På bordet t.v. for bordlampen står et billede af "Obo" fot. den dag, han fratrådte som "oversøminør". Det var ca. 1905. Han havde hver eneste dag kl. ca. 16, når han kom hjem fra Søminevæsenet på Holmen haft mig "oppe". Han – og hans kone, hans anden kone, søster til hans første kone, som var død nogen tid efter deres sølvbryllup – ca. 1890 – var enestående mod mig og mine forældre.

Mor og far hjalp så de gamle mennesker på mange måder i det daglige. I 1864 – den 9. maj – var han – 24 år gl. underkom?? på "Jylland" i træfningen ved Helgoland. Han lærte mig en mængde "småbørnsfærdigheder" (Klipning og foldning af papir, tegning o.s.v.). På min 11-års fødselsdag den 30-3-1912 forærede de mig et sølvur, "som jeg indtil min konfirmation (11-4-1915) kun burde gå med om søndagen." Han døde året efter, 1912. Fru Obo levede til ca. 1920. Hun forærede mig kandelabrene, som Obo og hans første kone havde fået til deres sølvbryllup. ("De skulle stå i mit barndomshjem, indtil jeg fik mit eget hjem").

Billedet på bordet foran lampen er moders 4 brødre, alle yngre end mor.

Partier fra Skælskør

Noret

Strandpromenaden

Lystskoven

Kirken

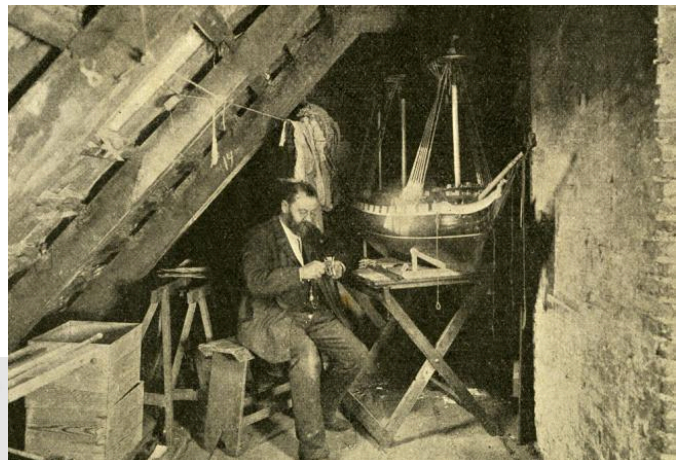
Hr. og fru "Obo"

Da Johan blev født i 1901, boede forældrene i Suensonsgade 49 st. På 1. sal boede overskibsminør Johan Henrik Olsen og Sofie Emilie f. Poulsen. Måske var "obo" blot barnesprog for "overbo"?

Johans første kone hed Juliane Johanne Marie f. Poulsen. De var blevet gift i Holmens Kirke 8. november 1868 og må derfor have haft sølvbryllup 8. november 1893, hvor de altså fik kandelabrene (til højre), som farfar (og siden jeg) fik. Juliane døde 2 ½ år senere, 53 år gammel den 5. maj 1896. De boede da i Elefantgade 21. Året efter, den 13. november 1897, giftede Johan sig med sin afdøde hustrus søster Sofie, og de flyttede til Suensonsgade 49. Johan Henrik Olsen døde 22. februar 1913 i hjemmet Wiedeweltsgade 10 st. Han var søn af Skibsbygger i Marinen Lars Olsen og Marie Petrine f. Andersen.

Er det mon hr. Obo på loftet i Nyboder?

Ombord på fregatten Jylland forud for slaget ved Helgoland 9. maj 1864. Bemærk skibshunden.

Faster Cenze og faster Margrethe

Johans forældres mødre var søstre, dvs. at Carl og Ane var fætter og kusine.

Carls forældre, snedker og senere portner og cigarhandler Christian Gundelach (1844-1914) og Nicoline Dorthea f. Jensen (1844-1932), boede i København og fik disse 5 børn:

- Carl Anders Thorvald (1869-1947), søfyrbøder i Marinen.
- Johannes Martin (1872-1947), smed i DSB.
- Vilhelm Christian Nicolai (1874-1941), kiropaktor.
- Margrethe Johanne (1876-1962): Faster Margrethe, gift med Carl Risberg (1866-1952). Carl var politimand og var mærket efter interneringen i 1944-1945.
- Vincenzia Christine (1881-1928): Kalder faster Cenze, gift med Peder Georg Christian Pedersen (1867-1935), der var styrmand.

Faster Cenze ca. 1900

Moders 4 brødre

Johans mor Anes forældre, skomager Peter Pedersen Frandsen (1837-1892) og Elise Vilhelmine Nicoline Nathalie f. Jensen (1842-1923), boede i Skælskør og fik disse 10 børn:

- Bodil Caroline Florentina Amalia (1864-1867)
- Nielsine Jakobine (1865-1912)
- Dagmar Marie (1867-1891)
- Bodil Caroline Florentina Amalia (1869-1894)
- Ane Kirstine Margrethe (1872-1958)
- Anders Peter Theodor (1874-1955)
- Ernst Herman Gotlieb (1876-1958), cigarmager.
- Elise Natalie (1879-1879)
- Peter Petersen (1882-1960).
- Christian Jakob (1884-1949), snedker.

Ernst Herman Gotlieb

Christian Jakob

De fire brødre endte alle som landpostbude i Skælskør og omegn. Deres far, Peter Pedersen Frandsens, far var vægter Peder Frandsen. Han døde i 1838 kun 40 år gammel, to måneder efter sin søns fødsel. Peter Pedersen Frandsen voksede derfor op med sin mor, Bodil Andersdatter, og sine to storesøstre Bodil Caroline og Dagmar Marie i fattighuset i Algade 43 i Skælskør.

Side 4

fra v. til h. Theodor * 29/7, bødker, Ernst * 9/10 - og siddende fra v. Peder * 26/11-1882 & Christian * 25/10. Ernst og Peder var cigarmagere (udlært hos Damm i Skælskør, Chr. var snedker. Alle endte de som postbude i Skælskør!) Gad nok vide, hvilken fin bog, der ligger på bordet? Men det "Blæksprutten" der ligger oven på den! Billedet, som skimtes inde i soveværelset var fra "Familie-Journalen" 1898 - 50 år efter "1848". Det var gengivelse af Otto Baches: "Soldaternes hjemkomst i 1848" - med følgende verslinie i randen: "Lyksalig den, som med sit land, en sådan tid oplevede". Jeg sov på "sovesofaen", som ses fint prydet med "hæklet bord" på "ryglænet". Far og mor havde en jernseng med messingkugler - t.h. for sofaen. Få år efter sov far i "sovesofaen", mor i en nyanskaffet, egetræsmalet seng med "fjedermadras" - og jeg avancerede til Pufseng i køkkenet. Den sov jeg i i skiftende lejligheder indtil mit 21. år, da jeg som nydimmitteret lærer den 1/11-1922 rejste til Grønberg ved Nr. Omme skole som "Vinterlærer" (1/11 - 30/4!). Bordet inde i soveværelset "med bomuldstæppet" var et klapbord fra faders "ungkarletid" på kvisten med hans to yngre brødre Martin (maskinarb., senere selv lært elektriker og anset værkfører på centralværkstedet i DSB) og Vilhelm, klejnsmed, senere silkeskærmefabrikant og kiropaktor (1919). Kvisten er bag uret på "tårnet" af ejendommen Østerbrogade 78 og Ndr. Frihavnsvej 1. Mit dagligliv var i sovekammeret. Når jeg kom i seng kl. 19, flyttedes bordet fra soveværelset ind i stuen foran kakkelovnen. På bordet blev bruset for, silkeskærmesål

Så hvidt hængt - og sov her kl. 15.30

Med den ældste nævnt først er de stående fra v. til h. Theodor *29/7, bødker, Ernst *9/10 – og siddende fra v. Peder *26/11-1882, * Christian 25/10. Ernst og Peder var cigarmagere (udlært hos Damm i Skælskør, Chr. var snedker. Alle endte de som postbude i Skælskør!). Gad nok vide, hvilken fin bog, der ligger på bordet? Men det (er) "Blæksprutten", der ligger ovenpå den! Billedet, som skimtes inde i soveværelset var fra "Familie Journalen" 1898 – 50 år efter "1848". Det var gengivelse af Otto Baches: "Soldaternes hjemkomst i 1848" – med følgende verslinie i randen: "Lyksalig den, som med sit land, en sådan tid oplevede". Jeg sov på "sovesofaen", som ses fint prydet med "hæklet bord" på "ryglænet". Far og mor havde en jernseng med messingkugler – t.h. for sofaen. Få år efter sov far i "sovesofaen", mor i en nyanskaffet, egetræsmalet seng med "fjedermadras" – og jeg avancerede til Pufseng i køkkenet. Den sov jeg i i skiftende lejligheder indtil mit 21. år, da jeg som nydimmitteret lærer den 1/11-1922 rejste til Grønberg ved Nr. Omme skole som "Vinterlærer" (1/11 – 30/4!). Bordet inde i soveværelset "med bomuldstæppet" var et klapbord fra faders "ungkarletid" på kvisten med hans to yngre brødre Martin (maskinarb., senere selv lært elektriker og anset værkfører på centralværkstedet i DSB) og Vilhelm, klejnsmed, senere silkeskærmefabrikant og kiropaktor (1919). Kvisten er bag uret på "tårnet" af ejendommen Østerbrogade 78 og Ndr. Frihavnsvej 1. Mit dagligliv var i sovekammeret. Når jeg kom i seng kl. 19, flyttedes bordet fra soveværelset ind i stuen foran kakkelovnen.

Blæksprutten 1906

Soldaternes hjemkomst 1848.

Johan med forældre Carl og Ane ca. 1910

Johans far Carl og hans 2 brødre tilbragte deres “ungkarletid” i værelset i kvisten bag uret på hjørnet af Østerbrogade 78 (dengang nr. 58) og Nordre Frihavsgade 1.

Hjørneejendommen Østerbrogade 78 og Nordre Frihavsgade 1 omkring 1900 og 2023.

Faderen, Christian, var portner og tobakshandler i stuen til højre for indgangen Østerbrogade 78, i dag femte vindue til venstre fra hjørnet i banken.

Side 5

i stuen foran "Bakkeltræet". Portierne blev trukket for, sikkerhedsnål holdt dem sammen. Moder bad aftenbøn med mig: "Nu lukker sig mit øje". (Kusinerne Grethe, Inger "dyrkede" "Jeg er træt og går til ro". Da vi kom i skole (jg: 1-10-1907) gik vi over til "Fadervor". Den var sværere, men vi nærmede os almindelige menneskers formåen. Så skulle jeg sove! Jeg skulle sove. Men man kunne jo høre faders stemme og moders stemme - og "Aftenpostens" knitren. Så hørte "man" deres tale, og man kunne blive interesseret og "pippe med". Men! Det var risikabelt! "Hvad sover du ikke endnu?, udbrød moder, uroligt, lidt vredt opstemt." Man skulle sove, og sove kl. 19, når man var ca. 5-6 år!

Nå, men det var en gennemgang af et gammelt billede. Bordtæppet eksisterer ikke mere. Det vi har, kaldet på Brøndumvej, har været min farmoders!

Undskyld og god nat! Den 29/1-1974 kl. 22.30*

Johan Christian Gundelach =
s. Gundelach.

* I dag for 68 år siden kom min fader hjem og fortalte: "De siger, kongen er død: eftermiddag." Det hørte jeg. Det var Christian den IX, som kl. 12 havde overtaget de mennesker var Marnie, der havde født 25 år yngre, som R. VI havde inkorporeret 29-1-1801 på hans faders 50 års fødselsdag, som en "lyst". - Ch IX spillede et parti Whist med sin 3. datter: Herlev, Thora af Cumberland, Kjøbenhavn.

Portiererne blev trukket for, sikkerhedsnål holdt dem sammen. Moder bad aftenbøn med mig: "Nu lukker sig mit øje". (Kusinerne Grethe, Inger "dyrkede" "Jeg er træt og går til ro". Da vi kom i skole (jeg 1-10-1907 i Sølvsgades kroneskole) gik vi over til "Fadervor". Den var sværere, men vi nærmede os almindelige menneskers formåen. Så skulle jeg sove! Jeg skulle sove.

Men man kunne jo høre faders stemme og moders stemme - og "Aftenpostens" knitren. Så hørte "man" deres tale og man kunne blive interesseret og "pippe med". Men! Det var risikabelt! "Hvad, sover du ikke endnu?, udbrød moder, uroligt, lidt vredt opstemt." Man skulle sove, og sove kl. 19, når man var ca. 5-6 år!

Nå, men det var en gennemgang af et gammelt billede. Bordtæppet eksisterer ikke mere. Det vi har i kælderen på Brøndumvej har været min farmoders!

Undskyld og god nat! Den 29/1-1974 kl. 22.30*

Johan Christian Gundelach

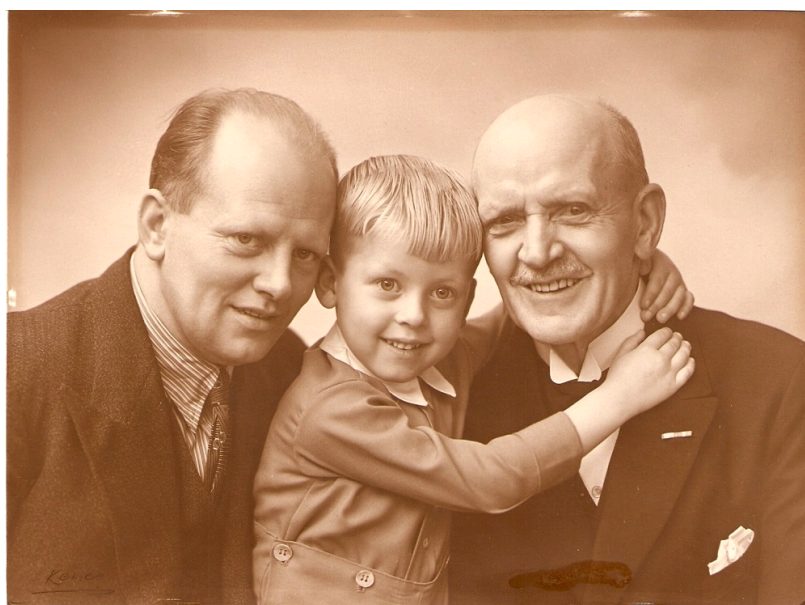
s. Gundelach.

**I dag for 68 år siden kom min fader hjem og fortalte: "De siger, kongen er død i eftermiddag." Det husker jeg. Det var Christian den IX, som kl. 12 havde modtaget de mennesker fra Marinen, der havde fået 25 årstegnet, som Fr. VI havde indstiftet 29-1-1801 på hans faders 50 års fødselsdag samme dag! Chr. IX spillede et parti Whist med sine 3 døtre: Hertuginde Thyra af Cumberland, kejserinde Dagmar af Rusland og dronning Alexandra af England. – Så hvilede han sig – og sov hen kl. 15.30.*

Johans far Carl Thorvald Anders Gundelach var former (1888-1890), søfyrbøder (1890-1894) og marinesoldat (1894). Han var fast i marinekorpset fra 1. april 1895 til 30. april 1931. Han blev gift 26. december 1899 i Skælskør med Ane Kirstine Margrethe Frandsen.

Johan blev født 30. marts 1901. 2. august 1908 fik de en dødfødt pige. Carl fik 21. januar 1921 Holmens hæderstegn og 30. april 1931 Dannebrogsmærkets hæderstegn (sølvkorset). Fra 1931 til 1943 var han ansat i søværnets søkortarkiv. De boede fra 1923 i Baadsmændstræde 29, 3.th. på Christianshavn.

Til højre Carl Thorvald Anders Gundelach med ridderkors og Holmens Hæderstegn.

Johan, Christian og Carl, ca. 1935

Johan blev uddannet på Johnstrups lærerseminarium på Christian Wintersvej på Frederiksberg og blev færdig som lærer i 1922, 21 år gammel. På lærerseminariet mødte han bl.a. Ernst Pedersen, og gennem Ernst mødte han Ernsts søster Emilie. Emilie var 5 år ældre end Johan. Det syntes Johans mor ikke om, så han blev sendt i "eksil" som vinterlærer i Nr. Omme i Vestjylland for at få ham til at glemme Emilie.

Nr. Omme ligger omtrent midt mellem Herning og Ringkøbing. Børnetallet steg, og i stedet for at udvide Nr. Omme Skole, oprettedes et nyt skoledistrikt til en ny skole, Grønbjerg Skole, som stod færdig i 1921. Skolen er siden lukket.

Johan glemte dog ikke Emilie, for da han kom hjem til Vanløse i maj 1923, inviterede han Emilie på café. Johan og Emilie blev gift 17. maj 1929.

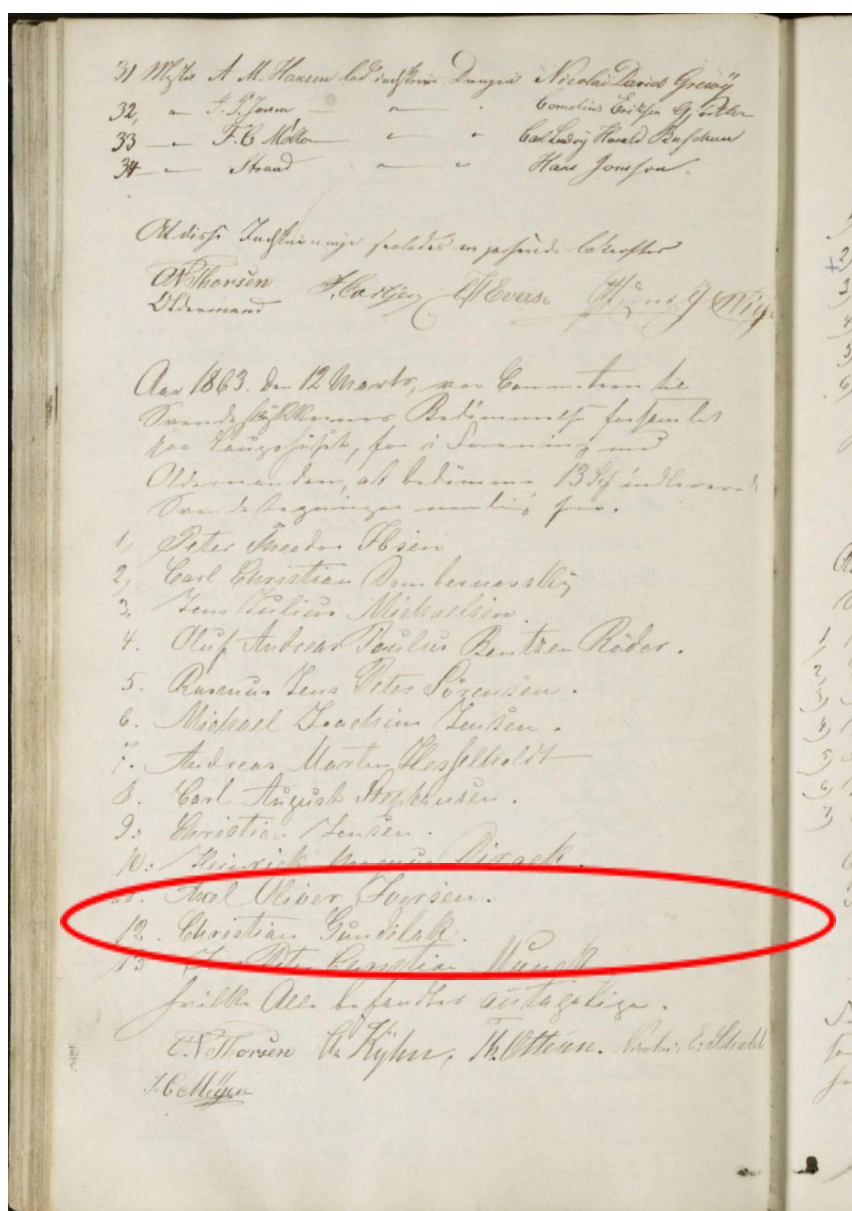
Johan blev lærer på Vanløse Skole og senere skoleinspektør på Korsager Skole. Han døde i 1995.

Johan Christian Gundelach ca. 1974 hvor han skrev historien om billedet fra Nyboder

Christian Gundelach (1844-1914)

Johan Christian Gundelachs farfar, Christian, blev født i 1844 i Fensmark som den 12. af 14 børn. Faderen, Carl Frederik Gundelach, var en af de første glasmagere på Holmegaard Glasværk. Familien flyttede i 1847 til det nyoprettede Kastrup Glasværk ved Tårnby. I modsætning til flere hundrede års traditioner, blev Christian *ikke* glasmager som sin far. I stedet kom Christian i lære som snedker og blev udlært i 1863¹. Christian er ikke nævnt i folketællingen i Kastrup i 1860, så han var måske flyttet til København, hvor han havde læreplads.

Christian Gundelach i Snedkerlavets ind- og udskrivningsbog for læredrenge (1863)

¹ Københavns Stadsarkiv, Snedkerlavets arkiv, 1845-1884 16. ind- og udskrivningsbog for læredrengene, opslag 86.

Christian blev i marts 1866 indlagt en lille uges tid på Frederiks Hospital med gigtfeber, som opstår pga. betændelse i leddene. Han boede da i Aabenraa nr. 18². Han fremgår ikke på denne adresse i 1860 (som dengang hed Rosenborg Kvarter matr.nr. 242).

Til venstre: Christian omkring 1866. Bemærk hans let buede højre ben.

Til højre: Søstrene Nicoline Dorthea Jensen (1844-1932), Johans mor, og Elise Vilhelmine Nicoline Nathalie Jensen (1842-1923), Anes mor.

Et par år senere, i 1868, blev han gift i Vor Frue Kirke med den jævnaldrende Nikoline Dorthea Jensen fra Skelskør³.

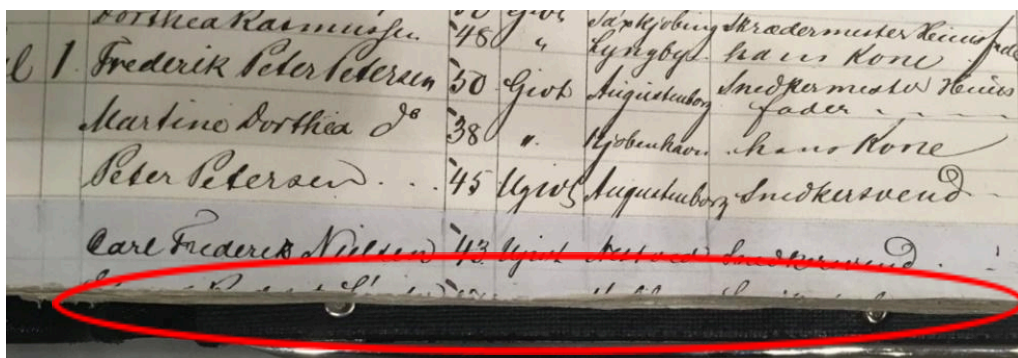
25 ³ / ₄ Aar Ungkarl, Snedkersvend, Christian Gundelack.	24 ³ / ₄ Aar Jomfru Nicoline Dorthea Jensen.	24 ³ / ₄ Aar 1. Marskandier, H. Andersen St. Kogensgade 19 2. Snedkermester, F.P. Petersen St. Kogensgade 59 3. Skomagermester, H. Wehrmuth Vognmagergade 54
--	--	--

Ungkarl Snedkersvend Christian Gundelack 24 Aar	Jomfru Nicoline Dorthea Jensen Studivest. 29 24 Aar	1. Snedkermester F.P. Petersen St. Kogensgade 59 2. Skomagermester Wehrmuth Vognmagergade 54
---	---	---

² Rigsarkivet, Frederiks Hospital, Patientprotokoller 1865-1866, patient nr. 3435.

³ Rigsarkivet, kirkebog Vor Frue Sogn.

Den deltagende snedkermester F.P. Petersen i Store Kongensgade 59 var sandsynligvis Christians arbejdsgiver. Hvis Christian også havde været i lære hos denne snedkermester, kunne han have boet her i 1860. Dengang hed adressen Sankt Annæ Vester matr.nr. 53, bygning H. Det kan desværre hverken be- eller afkræftes, om han dengang boede hos snedkermesteren, da folketællingslisten er skåret af midt i en af snedkersvendenes navn.

Store Kongensgade 59 ca. 1895, hvor snedkermester Waldemar Bau havde overtaget snedkerværkstedet efter F.P. Petersen.

I starten boede Christian og Nikoline i Studiestræde 29, 1. sal, sammen med hendes forældre Anders Jensen og Margrethe Jensen født Blach⁴.

Studiestræde fra hjørnet af Larsbjørnstræde. Nr. 29 er det tredje hus på venstre hånd

Studiestræde 29, de boede på 1. sal ved det åbne vindue.

⁴ Rigsarkivet, folketælling 1870, København, opslag 41.

1 ^{ste} Sol.	1	13.	Anders Jensen	H.	58
		14.	Margrethe Jensen f. Black.	H.	59.
		15.	Konstantin Jacob Jensen.	H.	14.
		16.	Christian Gjendalck	H.	26
		17.	Nicolai Gjendalck f. Jensen	H.	25.
		18.	Udøbt Barn	H.	Under 1 Aar.
		19.	Charles Andersen.	H.	1.

I folketællingen fremgår de med et "Udøbt Barn, Under 1 Aar". Det var deres første barn, Carl Thorvald Anders, født i 1869. Et par år senere, den 9. juni 1872, fik de sønnen Johannes Martin. Han blev udlært som smed og var i mange år ansat på DSB's værksteder.

Christian skulle have arbejdet på opførelse af "La Rheim-bygningen" (Vimmelskaftet 47 med Jorcks Passage). Bygningen blev opført 1893-1895. På det tidspunkt var Christian stoppet som snedker. Der er derfor nok snarere tale om "La Reine-bygningen" på Søtorvet, som blev opført 1873-76.

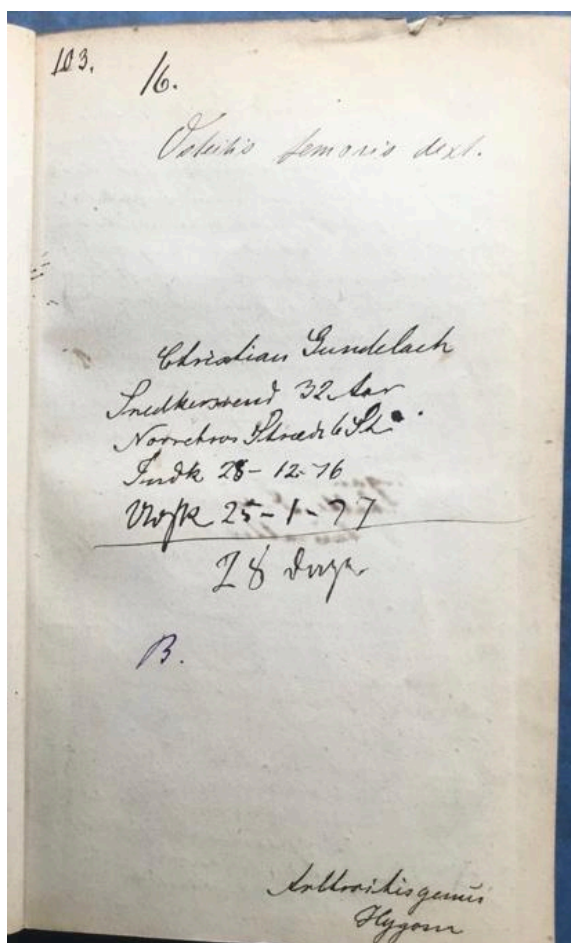
"La Reine" bebyggelsen på Søtorvet.

Den 14. maj 1874 fik de sønnen Vilhelm Christian Nicolai. Han blev også udlært som smed. Senere blev han lampeskærmsfabrikant. Sammen med sin hustru Anna blev han uddannet som

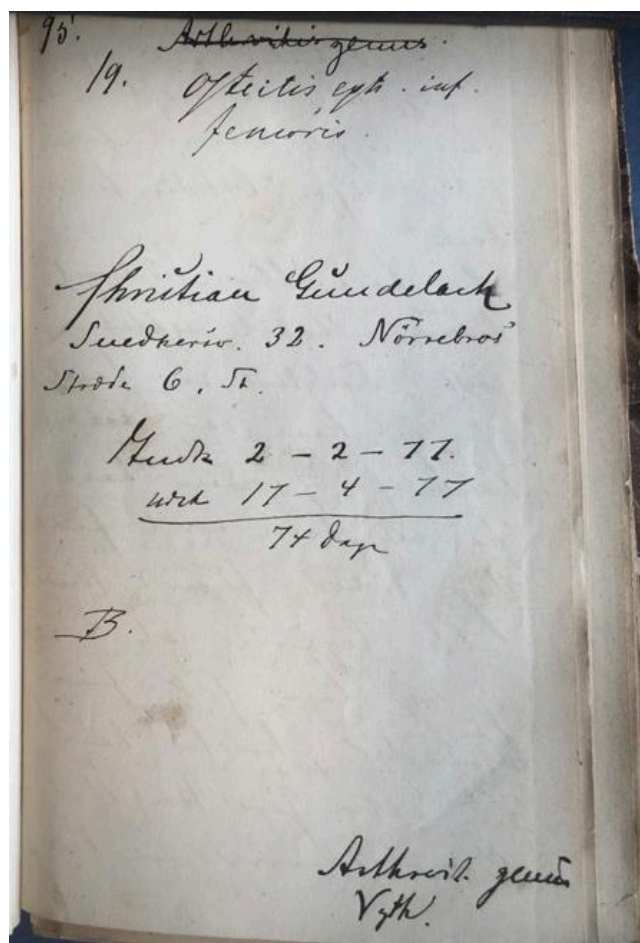
kiropraktor i USA og etablerede sin praksis i Aarhus. De fik en datter, Ellen, som førte praksis videre. Siden har først sønnen Knud og nu Knuds datter, Stine, ført praksis videre som 4. generation.

Den 31. maj 1876 fik Christian og Nicoline datteren Margrethe Johanne, som senere blev gift Abrahamsen.

Christian blev indlagt på Kommunehospitalet to gange: 28. december 1876 – 25. januar 1877 (28 dage) og igen 2. februar – 17. april 1877 (74 dage). Han havde ved indlæggelsen betændelse og smerter i højre knæ, og af patientjournalen fremgår også, at knæet dannede en vinkel på 140° og kun kunne foretage meget små bevægelser. Han led af Osteitis Femuris, som betyder betændelse i lårknoglen. Han havde som barn været sengeliggende i 5 måneder og gået med krykker pga. af "leddevand".

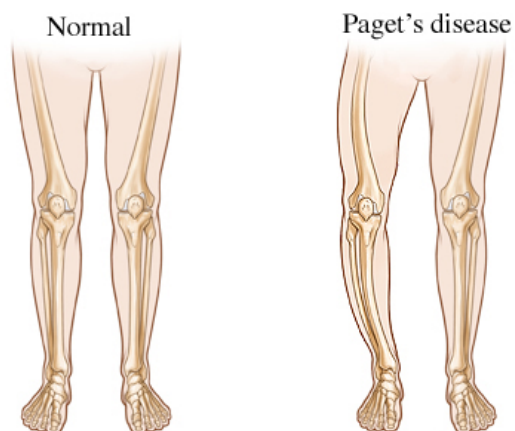

Ostitis Femoris
Christian Gundelach
Snedkersvend 32 Aar
Nørrebro Stræde 6 St.
Indl. 28-12-76
Udskr. 25-1-77
28 dage

Ostitis [...] Femoris
Christian Gundelach
Snedkersvend 32. Nørrebro Stræde 6 St.
Indl. 2-2-77
Udskr. 17-4-77
74 dage

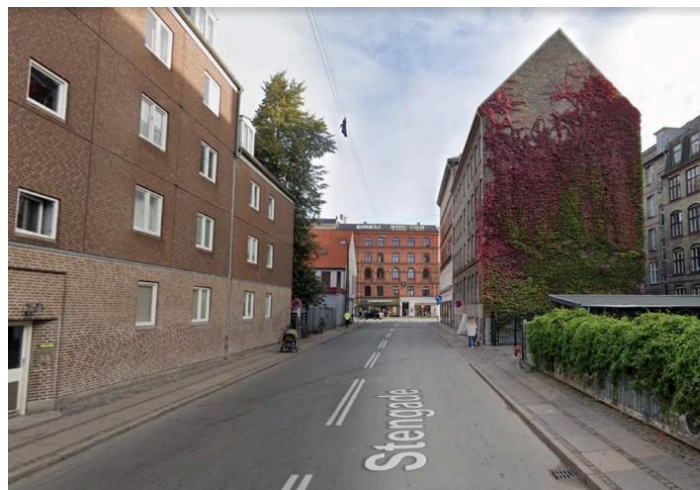
Efter beskrivelsen af Christians sygdom at dømme kunne der være tale om den sygdom, der samme år (1877) blev beskrevet som Pagets sygdom: I knoglen dannes flere og mere aktive knoglenedbrydende celler end normalt. Det angrebne knoglevæv udskiftes hurtigere og mere uorganiseret, så knoglevævet bliver unormalt i opbygning med ændret form og nedsat styrke. Sygdommen optræder kun i én enkelt knogle.

De boede dengang i Nørrebrostræde, som i dag hedder Stengade.

Nørrebrostræde set mod Nørrebrogade ca. 1900

Samme sted 2023

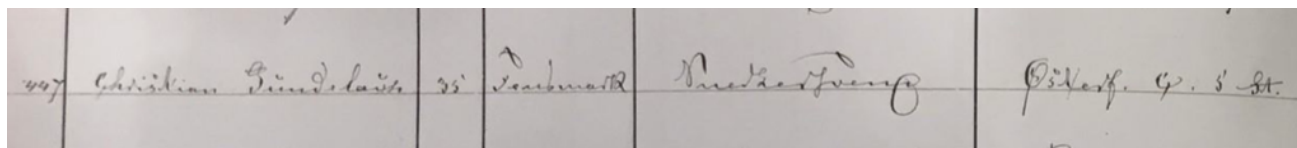

Nørrebrostræde set fra Nørrebrogade ca. 1900

Samme sted i 2023

Sygdommen må åbenbart være blevet værre, for i 1880 blev Christian indlagt på Frederiks Hospital i 5 måneder, 24. maj – 2. oktober.

447 Christian Gundelack, 35, Fensmark, Snedkersvend, Østerf[ællend bygning] G [opgang] 5, St.

Patientjournalen kan ikke findes, men resultatet blev, at han fik afsat højre ben over knæet og fik træben. Familien boede da i Lægeforeningens boliger ("Brumleby"), som var blevet opført 1853-1857 som konsekvens af koleraepidemien i København i 1853. Boligerne blev udvidet i 1866-1872.

Lægeforeningens boliger før og nu

Stue Nr. 5	1	7. Christian Gündelach	M	35
		8 Nicoline Dorteas	Kr.	36
		9 Carl Anders	M	70
		10 Martin Johannes	M	8
		11 Christian Wilhelm	M	6
		12. Margaretha Johanne	Kr.	3

I 1880 boede de i nr. 5.

Den 14. juni 1881 fik de endnu en datter, Vincenzia Christine, kaldet Cenze.

I 1885 boede de i nr. 3 med den nye lillesøster Vincenzia

3	5	Christian Gündelach	M	V	40
	6	Dorteas Nikoline	K	V	39
	7	Karl Anders Forvald	M	V	15
	8	Johannes Martin	M	V	13
	9	Nicolai Wilhelm	M	V	11
	10	Margaretha Kristine	K	V	8
	11	Vincenzia	K	V	3

Stuen	4	19. Matene Christianen	15	29
		20. Carl Gündelach	42	45
		21. Nicoline Gündelach f. Jensen	R	45
		22. Karl f. S.	20	20
		23. Martin f. S.	17	17
		24. Vilhelm f. S.	15	15
		25. Margaretha f. S.	13	13
		26. Vincenzia f. S.	9	9

I 1890 boede de på Østerbrogade 58 (i dag nr. 78), stuen, hvor Christian var cigarhandler og portner. Det var vistnok en del af datidens socialhjælp, at man som invalid fik et "skånejob".

Christian gik til daglig med træben af fyrretræ. Om søndagen havde han et finere mahognitræben. Hvis folk ikke ville rejse sig for ham i sporvognen, trådte han dem over tæerne med træbenet for at få tilbudt en siddeplads.

Nikoline og Christian – papirklip fra Tivoli, årstal ukendt.

I de sidste år boede de i Helgesensgade nr. 14 og året efter i nr. 13⁵.

Registerblad. Udstedelses år 1892. 1. Dato 2/14.			
Fulde Navn		Grundlovs, Christian	
Livsstilling		Tobakshandler	
Fødested		Femmen	
Alder		47 1/2 44	
Agtokabelig Stilling		Gift	
Hustruens	Fulde Navn og Pige	Nikoline f. Jensen	
	Fødested	Skjerve	
	Alder	47 1/2 44	
Born		Kirstine Vemsgaard 10	
Meldt Bopæl			
Aar	Dag	Gade, Nr., Etage m. n.	For lettere og lettere Tjeneste: i hvilken Tjeneste de ere. For Logerende: hos hvem de have Logis.
1892	15	Gjellerbovej 58-1. Etage	
1892	16	do 78 1/2	
1892	12	Helgesensgade 14	
1892	13	do 13	

Politiets Registerblade

Helgesensgade nr. 14. Nr. 13 på modsatte side er revet ned.

Christian døde i 1914 og blev begravet på Bispebjerg Kirkegård, grav nr. 7-18-1004. Nikoline flyttede til Aarhus, hvor hendes søn Vilhelm boede og arbejdede som kiropaktor. Hun døde i 1932 og blev begravet sammen med Christian på Bispebjerg Kirkegård.

⁵ Politiets Registerblade.

Bispebjerg kirkegård, gravsted nr. 7-18-1004

Christian Gundelach, foto omkring 1910.

Christian og Nicolines børn og børnebørn i 1920'erne

Den 18. december 1925 blev Inger Helene Gundelach Petersen gift med Knud Gustav Egeblad. Inger Helene var datter af Christian og Nicolines datter Vincenzia og hendes mand, Peder Georg Christian Petersen.

- Forreste række: Christian Gundelach Petersen
- 2. række fra venstre: Marie Nielsen (f. Hansen), Søren Christian Nielsen, Margrethe Gundelach Petersen, **Vincenzia Christine Petersen** (f. Gundelach, Christians yngste datter, faster Cenze), Peder Georg Christian Petersen (Vincenzias mand), **Nikoline Dorthea Gundelach** (f. Jensen, Christians enke), Inger Helene Gundelach Petersen, Knud Gustav Egeblad, Constance Sofie Egeblad, **Ane Margrethe Gundelach** (f. Frandsen, Carl Torvald Anders' kone og Johan Christians mor).
- 3. række fra venstre: **Anna Hansen og Vilhelm Gundelach** (kiropraktorer i Aarhus og forældre til Ellen), Vincenzia Gundelach Petersen (kaldet "lille Cenze", datter af Vincenzia og Peder), ukendt person, Henry Johannes Egeblad, Oluf Petersen(?), **Emilie Sofie Petersen** og **Johan Christian Gundelach** (de blev gift i 1929), ukendt, Johan Abrahamsen, Anna Mathilde

Christiansen, Astrid Hansen, **Carl Anders Thorvald Gundelach** (Christians ældste søn og Johan Christians far).

- Bageste række fra venstre: **Ellen Gundelach** (datter af Vilhelm og Anna. senere gift Bjødstrup Kristensen), ukendt, ukendt, Gustave Marie Egeblad, Esther Pedersen, Hilda Hansen, Albert Olsen, Kate Scheibye, Victor Alfred Christian Egeblad, August Oluf Pedersen.

Foto fra 1928:

- 1. række: Christian Gundelach Pedersen, ukendt pige
- 2. række: **Nicoline Dorthea Gundelach** (f. Jensen, Christians enke), Gustave Marie Egeblad.
- 3. række: Anna Mathilde Egeblad, Peder Georg Christian Pedersen, **Vincenzia Gundelach Pedersen** (faster Cenze), Victor Alfred Christian Egeblad, **Inger Gundelach Egeblad**, Knud Gustav Egeblad, **Vincenzia Gundelach Pedersen (lille Cenze)**, Erik Johannes Olsen.

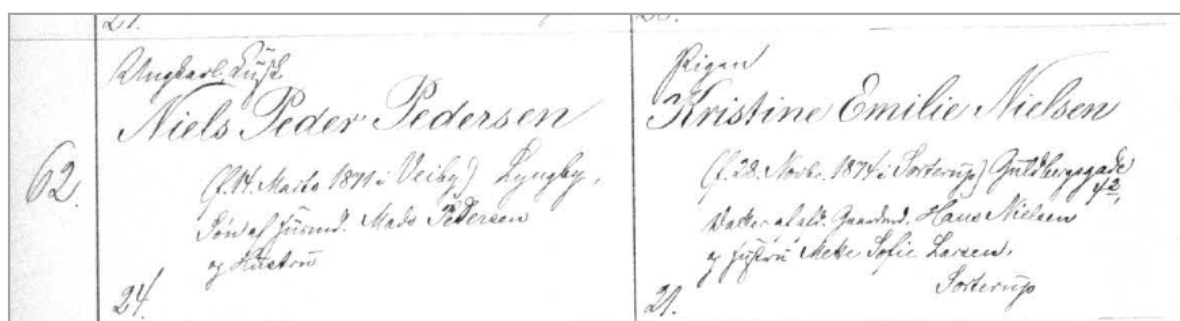
Emilie Sofie Pedersen (1896-1996)

Min farmor Emilie Sophie Pedersen blev født 12. marts 1896 i København som den ældste af fem søskende. Emilie var en stærk kvinde, der blev 100 år gammel.

Emilie og søn Christian ca. 1940.

Emilies far, Niels Peter Pedersen, og mor, Kristine Emilie Nielsen, blev gift hhv. 24 og 21 år gamle i Skt. Johanneskirken 8. marts 1896 – blot 4 dage før Emilie blev født.

Forældrene var mælkekusk Niels Peder Pedersen, 24 år, og Kristine Emilie Nielsen, 21 år. De boede på Roarsvej 14 på Frederiksberg. I 1898 boede de på Helgesvej 11.

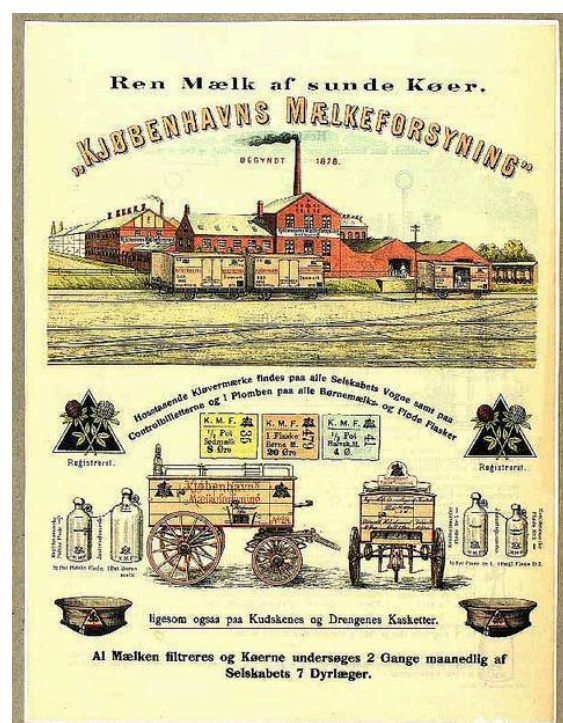
Emilies far, Niels Peder Pedersen, blev født 14. marts 1871 i Vejby i Nordsjælland, hvor han stod opført i folketællingen 1880 hos forældrene i matr. nr. 55. I 1890 var han flyttet til Esbønderup. Nogle år senere må han være flyttet til København, hvor han blev mælkekusk.

Mælkekusk Theodor Nielsen foran Hassagers Collegium på Frederiksberg Bredgade 1911.

Mælkeriet Enigheden

Mejeriet Enigheden var et kooperativt mejeri i København i 1897-1996. Mejeriet blev oprettet som følge af en større arbejdskonflikt i København. Københavns Mejeriforsyning forbød i 1896 arbejderne at melde sig ind i Arbejdsmændenes Fagforening. Arbejdere meldte sig i protest ind i fagforeningen. Indmeldelsen blev modgået af en lockout fra Mejeriforsyningen. Under konflikten opstod ideen om, at arbejderne kunne oprette deres egen mælkevirksomhed. Mejeriet Enigheden blev til og begyndte sin virksomhed 12. marts 1897 (på Emilies et års fødselsdag) med arbejdsmændenes formand M.C. Lyngsie som formand.

I 1906 blev en gammel limfabrik fra 1888 på Lygten 39-41 på Nørrebro ombygget ved arkitekt Julius Hansen til brug for Enigheden. I 1935-38 blev fabrikken udvidet med en funktionalistisk procesbygning ved arkitekterne M.J. Kelde og Poul Wiboe.

Enighedens Mejeri, Bygmestervej, ca. 1935

Med tiden blev Enigheden et af de største og mest stabile enkeltforetagender inden for Kooperationen, der også drev Bryggeriet Stjernen, Arbejdernes Fællesbageri, FDB osv. Mejerivirksomheden var organiseret som et aktieselskab, hvor aktiekapitalen var indskudt af henholdsvis medlemmerne og fagforeningen. Virksomheden i København blev imidlertid i 1996 overtaget af mejerigiganten MD Foods, der umiddelbart efter lukkede den.

Kulsviere

Niels stammede fra Vejby i Nordsjælland, hvor hans far, Mads Pedersen (1829-1917), var "daglejer ved landbruget". I realiteten var han kulsvier (kulsvider) i Gribskov. Niels' mor var Inger Nielsdatter (1837-1929). Mads og Inger blev begge meget gamle, hhv. 87 og 91 år, hvilket var meget usædvanligt dengang. Særligt for en kulsvier.

Kulsviere omdannede, "svidede", træ til trækul. Man stakkede tætpakket træ, såkaldte miler, op i skoven, dækkede dem med jord og tørv, sørgede for passende luftkanaler, antændte en sagte ild og passede ilttilførslen gennem flere døgn. Derefter blev milen åbnet, og trækullet blev taget ud, kørt bort og solgt bl.a. på Kultorvet i København til anvendelse i fremstilling af glas, metal, krudt eller andet, der kræver ren forbrænding ved høj temperatur.

Miler bygges ca. 1900.

Kulsvierne var organiseret i sjak. Arbejdet udsatte kulsvierne for aske og kulstøv, som satte sig fast alle vegne på kroppen og gjorde dem sorte at se på. Tidligere boede og arbejdede de i skovene, langt fra det tætte og kontrollerede landsbysamfund, og blev derfor betragtet som farlige og upålidelige (jf. omtalen af dem i folkeeventyrene).

Åbning af mile, Maarum Kulsvierlaug 2025

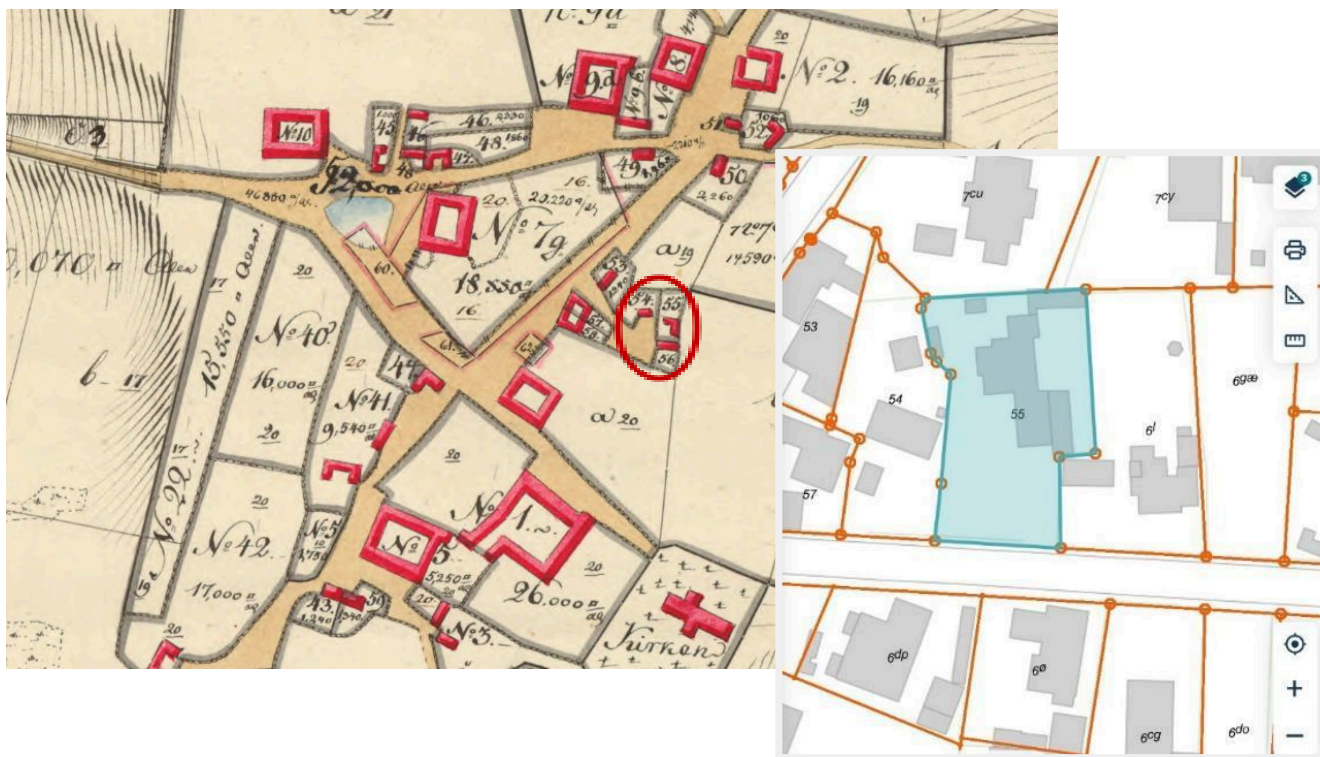
Vejby

Mads Pedersen og Inger Nielsdatter boede ifølge folketællingerne for hhv. 1906, 1911 og 1916 på matrikel nr. 55 i Vejby. Tidligere boede de i nr. 54.

35	15	Mads Pedersen	60	12	56	6	1913	4	Mestning	Alderdomsunderstøttelse
58	14	Inger Nielsdatter	3	13	27	28	1917	4	Køjskøer	Alderdomsunderstøttelse
		Peter Petersen	11	14	18	1	1922	1	Andelen	8905-6

Folketælling 1911: Nr. 55 Mads og Inger Petersen, "Alderdomsunderstøttelse".

Af gamle og nye matrikelkort kan man se, at matriklerne 54 og 55 i dag svarer til adresserne Kælderbjergvej 5 og 7.

Begge huse ligger der endnu, omend de begge fremstår meget anderledes.

Kælderbjergvej 7 blev opført i 1905 som et enkelt hus men består i dag af to sammenbyggede huse, hvor det forreste er opført noget senere. Det viser sig, at huset omkring 1925 blev overtaget af en karetmager Karl Lauritz Hansen, der fik bygget nogle garager, der senere blev omdannet til bolig. Altså er det bageste hus det originale.

Kælderbjergvej 5, hvor de boede indtil ca. 1906, var et lille stråtækt bindingsværkshus, opført i 1875. Huset eksisterer også endnu men er istandsat til ukendelighed.

Matrikelnummer 55 (Kælderbjergvej 7). Det bageste hus er det oprindelige.

Matrikelnummer 54 (Kælderbjergvej 5). Nr. 7 ses i baggrunden (2024).

På et luftfoto fra midten af 1930'erne ses husene nr. 54 og 55 tydeligt.

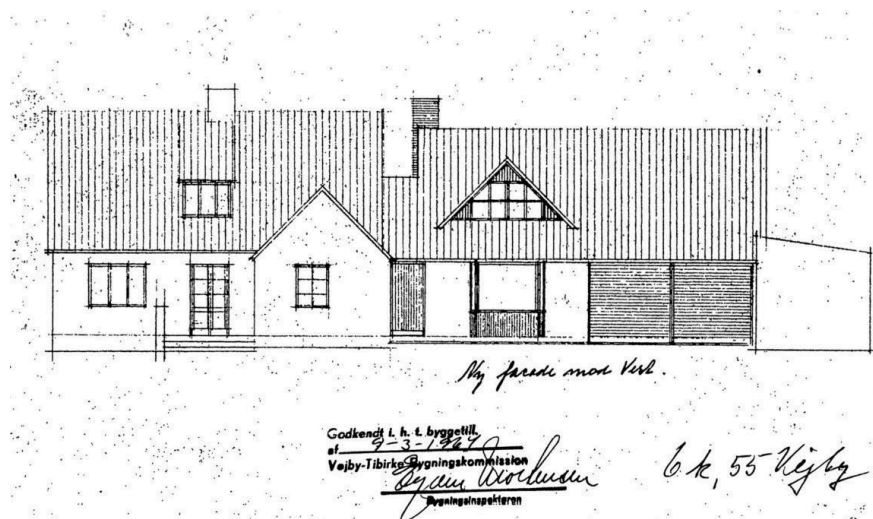

Huset forrest til venstre i cirklen i bindingsværk og stråtag er nr. 54, som blev opført i 1875, og som i dag er udvidet, moderniseret og med nyt tegltag. Bag ved dette ses huset i nr. 55, hvor den forreste del udgør karetmagerens garage, som senere blev ud- og ombygget til bolighus.

Nedenfor ses et foto af karetmagerens garage.

Senere blev huset overtaget af en tømrermester Thyge Hjelmsø, der i 1960'erne ansøgte kommunen om tilladelse til at udvide værkstedet med en 1. sal til kontor og sammenbygning af de to huse, der hidtil havde været adskilt af en smal mellemgang. Dermed antog huset den form, som det har i dag. I 1991 ansøgte boet efter Thyge Hjelmsøs enke om, at matriklerne 55 og 56 blev sammenlagt. Matrikel nr. 56 var foran nr. 55 og ses på luftfotoet som et stråtekt hus. Dette hus må være nedrevet i perioden efter luftfotoet i 1930'erne og inden ansøgningen om sammenlægning af matriklerne.

Beboeren i matrikelnummer 56 var Karen Marie Larsen, som døde i 1926, 67 år gammel. Billederne nedenfor er fra 1920'erne. Hun må have kendt Mads og Inger. (Den anden kvinde på det ene foto er ikke identificeret.)

Nedenstående foto viser Vejby set fra vest. Vejen fortsætter til højre i P.C. Skovgaards Vej og til venstre i Tisvildevejen. Fra venstre:

- Christian Olsens hus foran Vejby gadekær. Huset blev revet ned omkring 1960, da der skulle reguleres veje og anlægges fortov.
- I baggrunden af dette ses karetmagerens hus, altså nr. 55. Fotoet synes ældre end 1925, hvor karetmageren overtog huset. I så fald boede Mads og Inger måske stadig i huset? Man kan se, at huset dengang havde 4 2-fagsvinduer, som senere må være udskiftet med de 2 3-fagsvinduer.
- "Damsbo" med staldlænge ud mod vejen.
- Den gamle smedje.
- Skomagerens hus.
- "Kælderbjerggård", Kirkebakken 1. Gården blev udflyttet i 1940'erne.
- Kirken og nedenfor denne ses en lade og præstegården med udlænger.
- Til højre herfor ses det gamle (brand)sprøjtehus.
- Til højre for dette: Line Christoffers hus.
- Yderst til højre ses forsamlingshuset fra 1882.

Sorterup

Emilies mor, Kristine Emilie Nielsen, kom fra Ølsmosegård ved Sorterup mellem Sorø og Slagelse. Kristines forældre var gårdejer Hans Nielsen (1832-1893) og Mette Sofie Larsen (1840-1907). Kristine var nr. 4 af 5 børn. Hans Niensens ældste søn, Andreas, accepterede, at hans lillebror, som også hed Hans Nielsen, overtog gården. Andreas flyttede til Ottestrup.

Ølsmosegaard, Sorterup

Hans Nielsen

Hans Nielsen blev en stor mand i Sorterup, opkøbte gårde og blev formand for sognerådet. Han var også en hård mand overfor sine ansatte.

Emilies søskende

Efter Emilie fik Niels og Kristine børnene Ingrid (1898), Ernst (1900) og Gerda (1905) og nogle år senere efternøleren Erik Werner (1918). De boede da i en lejlighed i Julius Blomsgade 11.

Emilie og Ingrid omkring 1913.

Storesøster Emilie fik ansvaret for at passe og opdrage sin 9 år yngre lillesøster Gerda. Der er en historie om, at Emilie på et tidspunkt tabte Gerda i Ladegårdsåen, der dengang løb langs nuværende Ågade og Åboulevard. Det må i så fald have været omkring 1905-1910, hvor Emilie har været 10-15 år og Gerda i barnevogn eller på gå-ben.

Ladegaardsåen

Grøndals Å og Lygte Å mødte hinanden ved Bispeengbuen og fortsatte som Ladegårds Å ind til Peblingesøen. Alle tre åer er i dag rørlagt under Ågade og Åboulevarden.

Ladegårdsåen blev i sin tid anlagt for at imødekomme det voksende Københavns stigende behov for drikkevand. Frem til slutningen af 1800-tallet bugtede åen sig, på sin vej ind mod byen, gennem et stort og grønt område. Et område hvor Københavnerne tog ud for at rekreere og bade.

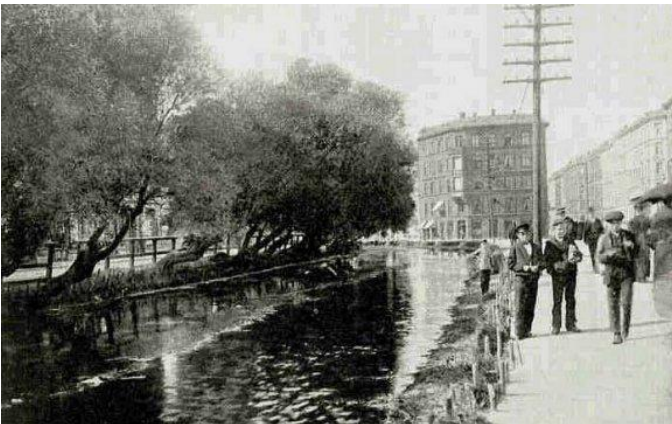
Ladegårdsåens navn stammer fra Christian den 4.'s Ladegård fra 1620, der blev placeret udenfor byens voldanlæg langs med åen. Ladegården producerede fødevarer til Københavns Slot. Ladegården fungerede senere i mange år som sindssygehospital og tvangsarbejdsanstalt for Københavns Kommune. Op gennem 1900-tallet voksede København ud over de grønne områder langs åen. Åerne gik fra at være et led i vandforsyningen til at være en del af kloaksystemet og Ladegårdsåen blev i denne periode til en åben kloak. Af hensyn til folkesundheden blev åen fra omkring 1900-tallet gradvist rørlagt.

Børn bader i Ladegaardsåen ved Bispeengbuen.
Er Emilie og Gerda mon blandt dem?

Linje 9 krydser åen ved Falkoner Allé – ikke langt fra Julius Bloms Gade.

Ladegaardsåen set mod vest med Rantzausgade til højre omkring 1900 og 2012. Huset i midten genkendes tydeligt.

Ud for Åboulevard 16 står en mindesten. Den blev rejst til minde om en ulykke, der skete på dette sted natten mellem 26. og 27. november 1812. Ulykken vakte stor deltagelse i datidens København og skildredes i et af tidernes blade "Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn": "Natten mellem torsdag og fredag indtraf den højst sørgelige ulykke, at en karet, der kom fra lystgården Rolighed i nærheden af København, væltede med de deri værende fem fruentimmer og en halvvoksen dreng ned i vandet, ikke langt fra Sankt Hans Hospital (Ladegården). Tre af fruentimmerne og drengen blev reddede, men de to af dem, Købmand Henriques og fabrikør M.J. Magnus koner, fandt deres død i vandet."

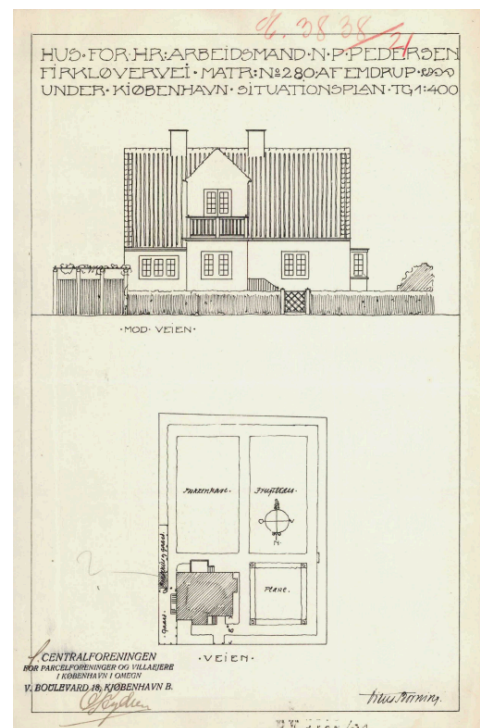
På stedet hvor ulykken skete opsattes midt i åen en spids granitsten (det var oprindeligt en sten til at angive vanddybden) til minde om ulykken. Da åen 1896 blev rørlagt for at danne den nuværende Åboulevard, anbragte man stenen ved træbeplantningen.

Ladegaardsåen set mod øst mod Peblingsøen. Stenen ses i vandet midt i billedet.
Samme sted 2012. Stenen skimtes ved foden af det første træ på venstre side.

Firkløvervej 13

I 1922 flyttede familien til et nybygget hus på Firkløvervej 13 i Emdrup. Det lyder umiddelbart underligt, at en mælkekusk med hjemmegående hustru og fem børn havde råd til at få bygget et nyt hus på en stor grund, hvor der på en del af grunden blev anlagt en lille æbleplantage. Men det var vist nok noget med en arv. Måske fra salg af huset i Vejby?

Firkløvervej 13 blev bygget i 1921 til "kontrollkusk N.P. Pedersen" med stor køkkenhave, frugttræer og plæne. I 1943 blev grunden delt i to, og der blev bygget et nabohus.

Ingrid (1898-2001)

Ingrid blev gift (1925) med Jørgen Halling, der på det tidspunkt også var mælkekusk ved Enighedens Mejeri. Han blev senere sølvsmed. Deres søn, Jørgen, var kun syv år yngre end Ingrids lillebror Erik. De to drenge fik et godt forhold sammen. Ingrid og Jørgen fik også datteren Birgit. Ingrids far led af rystesygge. Sygdommen gik desværre i arv til Ingrid og videre til Birgit.

Ernst (1900-1958)

Ernst blev uddannet som lærer (1922) og havde fået job som lærer (1923) ved Falkerslev Skole i Horbelev på Falster. I 1924 blev han indkaldt til at aftjene sin værnepligt. Han kom på kornetskolen på Kronborg Slot og blev udnævnt til Kornet, som var den laveste officersrang i kavaleriet. Han blev hjemsendt i 1926 og fik herefter job som enelærer på Krungerup Skole på Lolland.

Krungerup skole ca. 1930.

Ernst var en "officerstype". På det nedenstående skolefoto fra 1933 ses han til venstre i tydelig "giv-agt-rør-stilling". På egnen blev han efterhånden betegnet som "stornazisten".

Ernst var ikke kun en lærer på den lille skole. Han var en foretagsom mand, der hensynsløst satte gang i alt og alle. F.eks. blev hans søster Emilie sat til at skrive og duplikere materiale til et rejsebureau, som han drev. Hans nevøer Jørgen og Christian blev sendt alene med tog til Sverige for at aflevere nogle hunde fra Ernsts hundeopdræt. Ernst havde også et vandrehjem, Hanemosegaard, og var på samme tid organist i den nærliggende Raasted kirke.

Radsted kirke og en Essexbil fra 1929.

Han havde også et vist format: En gang da han spillede orgel i kirken, kunne han gennem et vindue se, at der kom røg ud under kølerhjelmene på hans fine Essex bil, der holdt udenfor kirken. Han spillede roligt videre. Bilen udbrændte. Eller da man i 2020 lagde nyt gulv i Krungerup Skole. Her fandt man et brev under gulvet: "I det krigens år 1940 blev dette gulv lagt. Hr. Stryger lagde det sidste bræt. Når brevet engang i fremtiden igen kommer for en dag, lad der da bringe hilsener fra Krungerup Skoles børn og lærer af i dag". Underskrevet Ernst Pedersen.

Hanemosegaard vandrehjem ca. 1930. Er det mon Ernst, der står ved flagstangen og vinker til piloten og fotografen? Vandrehjemmet eksisterer endnu.

Ernst havde en husbestyrerinde Aagard, Ella Frida Aagaard, som fulgte ham hele livet. Han blev senere overlærer på Stengårdsskolen og boede på Triumfvej i Bagsværd. Han døde, vistnok af kræft i 1958. Kort før sin død blev han gift med Aagaard, så hun kunne få hans tjenestemandspension.

Gerda (1905-2004)

Gerda blev omkring 1930 ekspeditrice i Frederiksberg Modehus på Falkoner Allé 61. Hun blev gift med en Hr. Sørensen, men de blev skilt igen efter få år. Under besættelsen boede hun på et pensionat på Edisonsvej 12, 2. sal. Hun åbnede sin egen hatteforretning, Ega, på Rolighedsvej 17 og boede en overgang i en lejlighed over forretningen. Hun boede senere i Jakob Erlandsensgade.

Hun blev gift med Antonio Cetti, der havde to voksne døtre fra et tidligere ægteskab. Antonio blev syg af strubekræft. De boede i et hus på Taffelbays Allé i Hellerup – lige ud til jernbanen. De havde sommerhus i Rørvig. Gerda døde i 2004.

Erik (1918-1945)

Emilie fik også ansvaret for sin 22 år yngre lillebror Erik, der blev født i 1918.

Erik ca. 1928

Erik gik i folkeskole på Rådmandsgade skole og led af stammen. Han blev konfirmeret (1934) i Grundtvigskirken. Efter at først Ingrid, så Emilie og siden Gerda blev gift og flyttede hjemmefra, blev Erik alene tilbage med sine forældre, som nu var i begyndelsen af 60'erne. Moderen opholdt sig i perioder på sin brors gård i Sorterup og faderen arbejdede fortsat som kontrollusk.

Medarbejdere (jubilæum?) i 1930'erne. Ca. 65-årige Niels ses i midten med stokken

Erik nu kom til at gå for "lud og koldt vand". Han blev sendt et halvt års tid (august 1937 – marts 1938) til sin bror Ernst i Krungerup. Erik kan ikke have kendt meget til sin storebror, som jo flyttede hjemmefra, da Erik var lille. Men nu fik Erik for første gang et mandligt forbillede, som desværre nok var det værst tænkelige, han kunne få, og som kom til at medvirke til hans skæbne. I 1943 meldte han sig ind i DNSAP. Han blev anset for at være stikker for tyskerne og blev skudt 12. maj 1945, altså en uge efter befrielsen, på Tagensvej ud for Bispebjerg Hospital. Drabet blev aldrig efterforsket. Politiet gjorde nogle noter, hvorefter de henlagde sagen. I 1949 fjernede en politikommissær det materiale, politiet havde på sagen, formentlig for at dække over drabsmændene m/k.

Mange år senere viste det sig, at Erik havde fået en søn et halvt år efter sin død. Sønnen blev bortadopteret. Læs mere om Eriks historie i bogen "Historien om et drab 12. maj 1945".

Emilie og Johan

Emilie og Johan blev gift i maj 1929. Året efter fik de sønnen Christian. De boede da på Jernbane Allé i Vanløse.

Johan, Christian og Emilie, måske på Jernbane Allé, ca. 1936.

Senere flyttede de til et hus på Brøndumvej 7 i Vanløse.

Christian med sin far Johan (til højre) og farfar og farmor, Carl og Ane Margrethe Gundelach.

I haven på Brøndumvej 1944:

- Forrest fra venstre: Birgit, Christian med sin hund Jip, onkel Poul (Halling)
- Bagest fra venstre: Ukendt, Kristine og Niels, Ingrid, Jørgen, Emilie.

Christians konfirmation 8. april 1945:

- Bageste række fra venstre: Fru Blom (faktotum), hr. Holm, morbror Ernst, Johans fætter Arent (Frandsen), moster Ingrid, fru Holm, onkel Paul (Halling), fru Rasmussen(?), Aage Larsen (ungdoms- og seminariekammerat til Johan), Chr. Hjeds (ungdoms- og seminariekammerat), Gudrun (gift med Arent), fætter Jørgen og morbror Erik.
- Midten fra venstre: Fru Hjeds, gamle fru Holm (hr. Holms mor), Niels Pedersen, Carl Thorvald Anders Gundelach, Kristine Pedersen, Ane Margrethe Gundelach.
- Forrest: Johan, Emilie, Christian (fremvisende moster Gerdas gave, et armbåndsur), moster Gerda og kusine Birgit.

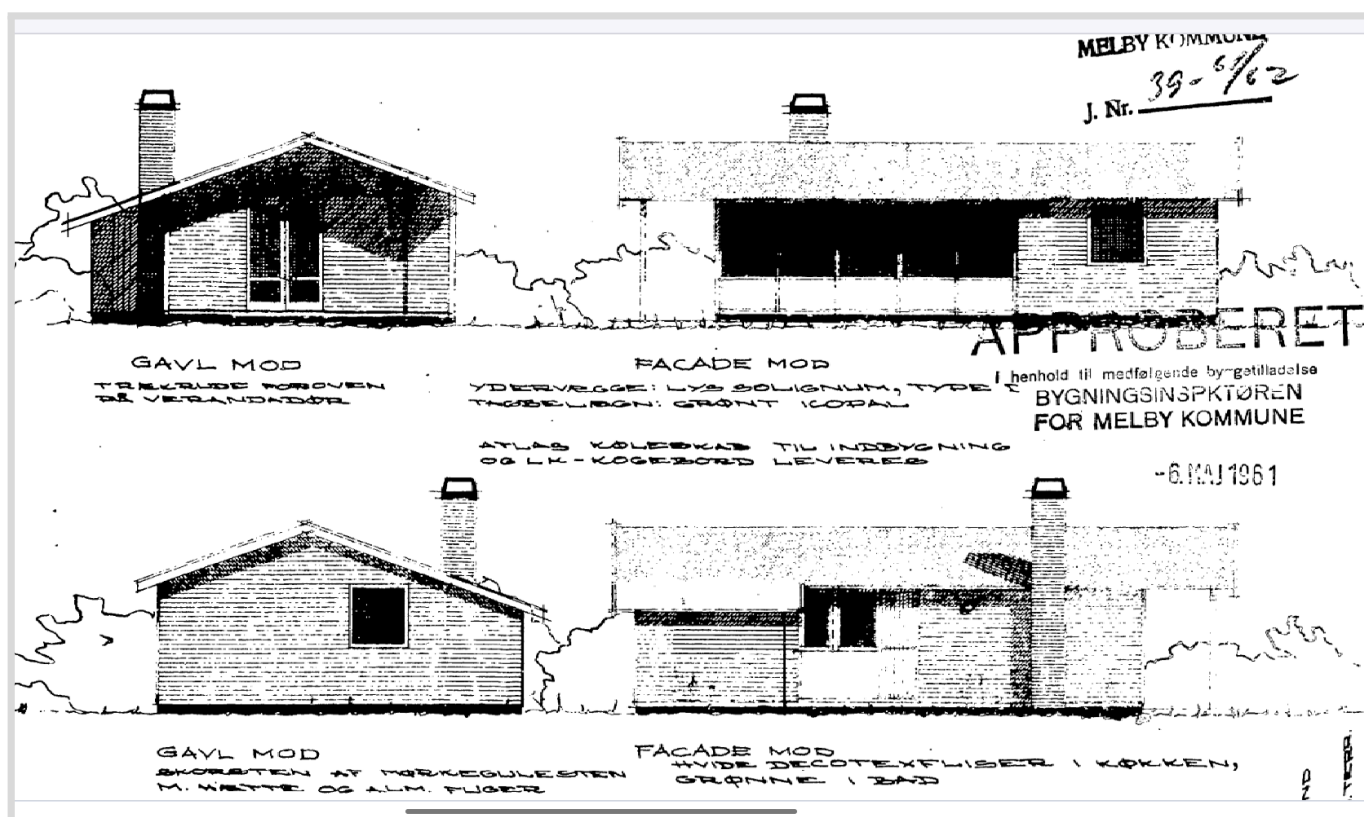
Johan var kommunelærer på Vanløse Skole. Om sommeren var han, Emilie og Christian på feriekolonien Nora Mortensens Minde i Liseleje.

Emilie, Jip og Johan i Liseleje omkring 1940.

Johan og Emilie var så glade for området, at de købte noget jord i Asserbo, på Sandvej og på Tørvelodsvej. Emilies far Niels skal have udtalt, at det var "ude på sandet hvor der kun var tatere og natmænd." Ude på sandet hentyder til, at området mellem Arresø og Kattegat var tilsandet havbund, hvor der var plantet store fyrretræsplantager, Liseleje, Asserbo og Tisvilde Hegn, for at forhindre yderligere sandflugt. Tatere var oprindeligt udtryk for sigøjnere men blev samtidig brugt om vagabonder og natmandsfolk (natrenovationsarbejdere), som skulle tale et særligt kodesprog, som var uforståeligt for andre.

Emilie og Johan købte jorden omkring 1950. Emilie, der jo var ud af en landboslægt, øjnede muligheden for at købe billigt land. Anna, der lagde navn til Annasvej, en sidevej til Sandvej, brugte jorden til at dyrke kartofler. Den sandede jord egnede sig ikke til andet. Der lå dengang kun få huse i området. Emilie og Johan købte en tønde land svarende til 13.824 kvadratalen for 10 øre pr. kvadratalen. Dvs. at de må have betalt omkring 1.400 kr. for grunden. Pengene havde Emilie tjent som medhjælper i sin lillesøster Gerdas hatteforretning på Rolighedsvej. I 1961 fik de bygget et Skarriidsø modulsommerhus på grunden Sandvej 10.

Sidst i 1960'erne solgte de halvdelen af grunden fra til Birte og Christian Bergsøe, der byggede et næsten identisk hus. Familien havde nogle gode somre med lange sommerferier, en stor grund at lege på, plantage, hede (Melby Skydeterræn) og masser af god sandstrand. I dag er den oprindelige grund udstykket i fire stykker med hvert sit hus.

Ingrid og Pouls sølvbryllup, 1950:

- Forrest fra venstre: Birgit og Jørgen.
- Midten fra venstre: Ukendt, Niels, Ingrid, Poul, ukendt, Kristine.
- Bagest fra venstre: 4 ukendte personer, Emilie, Johan, ukendt, Gerda, 2 ukendte personer, Ernst, 5 ukendte personer.

Gerda's lejlighed i Jakob Erlandsensgade ca. 1950.

Bagest Christian og Gerda. Forrest Emilie (med cigaret!), Kristine, Niels og Ernst.
Nedenfor Gerda med hermelinstola og Ernst på en vinterdag et ukendt sted omkring 1955.

Niels døde 10. maj 1963 i en alder af 92 år.

Kristine boede de sidste år på Rose Mariehjemmet på Brodersens Alle 16 i Hellerup. Hun døde 13. februar 1967 – også 92 år gammel. Jeg synes at huske en telefonopringning, mens vi boede på Frederiksberg Allé 90: Efter at have lagt røret på sagde far til mor, at "oldemor var død". De blev begravet på Bispebjerg Kirkegård i plænen med en gravsten.

Emilies 100-års fødselsdag, Roskilde 12. marts 1996: Emilie (100), Gerda (91) og Ingrid (97)

Aneitree Filer Opættning Sög Bædiger Skrifttyper Ætternæling		Emilie Sophie Pedersen		Christian Gundelach Født 19 feb 1844 Gift 13 dec 1868 Død 21 jun 1914		Carl Frederik Gundelach Født 16 apr 1805 Gift 26 dec 1826 Død 15 aug 1867		Hans Jørgen Gundelach Født 1 sep 1770	
Carl Anders Thorvald Gundelach Født 1 dec 1869 Gift 26 dec 1899 Død 12 apr 1947		Nikoline Dorthea Jensen Født 7 nov 1844 Død 5 sep 1932		Anders Jensen Født 2 jan 1813 Gift 30 jul 1841 Død 1 aug 1881		Maren Malene Wentzel Født 22 jan 1798		Emmanuel Bengtsson Hammarström Født 18 aug 1771	
Johan Christian Gundelach Født 30 mar 1901 Gift 17 maj 1929 Død december 1995		Peter Pedersen Frandsen Født 13 februar 1837 Gift 26 feb 1864 Død 16 oktober 1892		Bodil Andersdatter Født 1800 Død 17 jun 1860		Frantz Olsen Født 1798		Michael Blach Født 08 sep 1793	
Ane Kirstine Margrethe Frandsen Født 4 jan 1872 Død 31 dec 1958		Elise Wilhemine Nicoline N. Jensen Født 2 jul 1842 Død 23 feb 1923		Anders Jensen Født 2 jan 1813 Gift 30 jul 1841 Død 1 aug 1881		Maren Andersdatter Født 08 sep 1793		Nicoline Cathrine Meisner Født 18 aug 1796	
Christian Gundelach		Kirstine Margrethe Blach Født 10 dec 1816 Død 20 mar 1905		Jens Larsen Født 1798		Michael Blach Født 08 sep 1793		Nicoline Cathrine Meisner Født 18 aug 1796	

Johan Christian Gundelach

Jørgen Andersen

Mads Pedersen Født 28 maj 1829 Gift 21 aug 1859 Død 16 oktober 1917	#4	Peder Jørgensen Født 22 mar 1801 Gift 1829 Død 1863	#8	
		Pernille Jensdatter Født 31 maj 1810 Død 12 jan 1885	#9	Jens Rasmussen
Inger Nielsdatter Født 29 mar 1837 Død 11 marts 1929	#5	Niels Jørgensen Født 6 sep 1801 Gift 14 feb 1834 Død 7 mar 1877	#10	Jørgen Rasmussen
		Gunild Pedersdatter Født 1807 Død 30 dec 1869	#11	Peder Jørgensen
Hans Nielsen Født 7 aug 1832 Gift 26 maj 1866 Død 16 nov 1893	#6	Niels Jensen Født 4 nov 1798 Gift 29 mar 1827 Død 14 jul 1870	#12	Jens Larsen
		Maren Rasmusdatter Født 28 jul 1793 Død 17 jan 1876	#13	Karen Nielsdatter
Mette Sofie Larsen Født 3 feb 1840 Død 04 okt 1907	#7	Lars Rasmussen Født 1804 Gift 18 okt 1839 Død 25 nov 1852	#14	Rasmus Jensen
		Ane Marie Hansdatter Født 1815 Død 14 mar 1888	#15	(Ulæselig) Nielsdatter

Emilie Sophie Pedersen

Født 12 mar 1896
Gift 17 maj 1929
Død 11 dec 1996

#1

Christine Emilie Nielsen

Født 28 nov 1874
Død 13 februar 1967

#3

Børn

Christian Gundelach

